(א) [א]**המתמד** ונתן מים במדה ומצא כדי מדתו פטור ור' יהודה מחייב עד כאן לא פליגי אלא בכדי מדתו אבל ביותר מכדי מדתו לא פליגי הוא הדין [ב]דאפילו ביותר מכדי מדתו פליגי והאי דקא מיפלגי בכדי מדתו להודיעך כחו דר' יהודה בעא מיניה רב נחמן בר יצחק מרב חייא בר אבין שמרים שיש בהן טעם יין מהו אמר ליה מי סברת חמרא הוא קיוהא בעלמא הוא ת"ר [ג]שמרים של תרומה ראשון ושני אסור ושלישי מותר רבי מאיר אומר אף שלישי בנותן טעם [ד]ושל מעשר ראשון אסור שני מותר רבי מאיר אומר אף שני בנותן טעם [ה]ושל הקדש שלישי אסור ורביעי מותר ר"מ אומר אף רביעי בנותן טעם ורמינהי [ו]של הקדש לעולם אסור ושל מעשר לעולם מותר קשיא הקדש אהקדש קשיא מעשר אמעשר [ז]הקדש אהקדש לא קשיא כאן בקדושת הגוף כאן בקדושת דמים מעשר אמעשר נמי לא קשיא [ח]כאן במעשר ודאי כאן במעשר דמאי א"ר יוחנן משום ר"ש בן יהוצדק כדרך שאמרו לענין איסורן [ט]כך אמרו לענין הכשירן דמאי [י]אי דמיא אכשורי מכשרי אי דחמרא אכשורי מכשרי לא צריכא [כ]שתמדו במי גשמים וכיון דקא שקיל ורמי להו למנא אחשבינהו [ל]לא צריכא שנתמד מאליו וכיון דקא נגיד קמא קמא אחשבינהו אמר רב פפא [מ]בפרה ששותה ראשון ראשון: אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב [נ]אין אומרים [ס]קידוש היום אלא על היין הראוי לינסך על גבי המזבח למעוטי מאי אילימא למעוטי יין מגתו והא תאני ר' חייא [ע]יין מגתו לא יביא ואם הביא כשר וכיון דאם הביא כשר אנן [פ]אפילו לכתחלה נמי

דאמר

המתמד. מים בשמרים פטור ממעשר: **אבל יותר מכדי מדתו.** פורתא לא פליגי רבנן עליה דר"י אלא מחייבין במעשר והוא הדין לברכת היין דהא רבנן חומרא לית להו גבי מעשר דהא בכדי מדתו לא מחייבי אלא משום דחשיבי ליה יין הוא דמחייבי ביותר מכדי מדתו והלכך לגבי בורא פרי הגפן נמי חשיב: **להודיעך כחו דר"י.** דמחייב. ולהודיעך כחן דרבנן לא איצטריך למיתני יותר מכדי מדתו דמילתא דפשיטא הוא דפטור דפורתא חמרא במיא טובא בטיל וליכא חידוש כלל לאשמועינן דפטרי רבנן ביותר ומילתיה דר"י חשיב חידוש גדול לחומרא ואע"ג דליכא טעם יין מיחייב: **שמרים שיש בהם טעם יין מהו.** לברכת היין. וברייתא לא הוה שמיע ליה דאי הוה שמיע ליה הכי הוה ליה למימר הלכה כאחרים או אין הלכה כאחרים: **שמרים של תרומה.** שנתן לתוכן מים ושנה ושילש: **ראשון.** מים ראשונים ד)[שהכניסו והוציאו] משם: **אסור לזרים.** וכל הני חומרות בעלמא נינהו מדרבנן וכשלא כדי מדתו מיירי: **שלישי מותר.** ואפילו יש בו טעם יין: **אף שלישי.** אסור אם יש בו נותן טעם: ה"ג **של מעשר ראשון אסור.** כלומר של מעשר שני תמד ראשון אסור לאכול חוץ לירושלים אבל מעשר ראשון דלוים מותר לזרים ודלא כרבי מאיר ה): הכי גרסינן **של הקדש לעולם אסור ושל מעשר לעולם מותר: מעשר דמאי.** שהופרש מפירות הלקוחין מעם הארץ ואקילו ביה רבנן משום דרוב עמי הארץ מעשרין הן: **בקדושת דמים.** שהקדיש חבית יין לבדק הבית וימכר ויקחו בדמיו לצרכי בדק הבית: **בקדושת הגוף.** ו)[דמאילא] יין שהוקדש לנסכים ושמרים שלו אסורים בשביל מעט יין המעורב בו: **כדרך שאמרו לענין איסורן.** דבתרומה ראשון ושני הוי יין ושלישי הוי מים ושל מעשר הראשון יין והשני מים וכן כולן: **כך אמרו לענין הכשר.** דראשון ושני של תרומה חשוב נמי יין לענין הכשר והראשון של מעשר חשיב יין לענין הכשר וכדמפרש ואזיל. וכל זה חומרא מדרבנן הוא דמדאורייתא כולהו חשיבי מים בעלמא כדאמרן לגבי מעשר דמאי וכרבנן דאחרים. וקבעי גמרא הכשר דמאי על איזה הכשר הולך לומר כך אמרו לענין הכשרן של מים או של יין הא תרוייהו מכשרי פירות לקבל טומאה ומאי נפקא לן מיניה אי הוי חמרא אי מיא: **אי חמרא אכשורי מכשר.** דכתיב (דברים לב) תשתה חמר וכתיב וכל משקה אשר ישתה וגו' (ויקרא יא): **לא צריכא.** כלומר לא נפקא לן מינה אלא שתמדו להאי דתרומה ומעשר במי גשמים דצריכי מחשבה אבל אי חשבינן ליה יין מכשיר בלא מחשבה דבמים הוא דכתיב (שם) וכי יותן מים מה יתן דניחא לי' אף יותן דניחא ליה. ופרכינן וכיון דשפכינהו האי גברא להני מי גשמים ממנא שניטפו בו למנא דשמרים אחשבינהו ומכשרי ומאי נפקא לן מינה ל"ש מעשר ולא שנא תרומה לעולם מכשרי: **שנתמד מאליו.** שנפלו הגשמים לתוך השמרים והלכך בתרומה דראשון ושני חשיב יין לענין הכשר נמי מכשרי אבל שלישי דחשוב מים לגבי תרומה לענין הכשר נמי מי גשמים נינהו ולא מכשרי דלא הוה בהו מחשבה: ופרכינן ואכתי מאי נפקא מינה **והא כיון דנגיד.** מושך: **קמא קמא.** ראשון ושני גלי דעתיה דניחא ליה שירדו גשמים לכאן לעולם אולי יקלטו טעם יין ושלישי לתרומה נמי מכשר ולא שנא יין ולא שנא מים אכשורי מכשרי ומה חילוק יש עדיין בהכשרן: **בפרה ששותה ראשון ראשון.** והלכך בשלישי ליכא שום מחשבה ולא מכשר שלישי דתרומה ושני דמעשר. ולא מצי לתרוצי בשנשפך ראשון ראשון דכיון דלא נשתהה שם כלל אלא נופל ונשפך אין ידוע לעולם מהו תמד שני או תמד שלישי: **אין אומר קידוש היום כו'.** משום הקריבהו נא לפחתך (מלאכי א) כדלקמן [ע"ב]. וביין הראוי לברך עליו בפה"ג קאמר דאע"ג דמברכין עליו בפה"ג לקידוש היום מיהא לא חשיב ולקמיה בא לפרש איזה יין בא למעט: **יין מגתו.** תירוש: **לא יביא.** משום דכתיב הסך נסך שכר (במדבר כח) מידי דמשכר: **ואם הביא כשר.** דליכא עיכובא. אי נמי הסך נסך מכל מקום וכיון דלנסכים כשר בדיעבד לגבי קידוש חשיב לכתחלה דלא חמיר קידוש כניסוך:

הכי

הוא הדין אפי' ביותר מכדי מדתו נמי פליגי. והא דתנן בסיפא דמס' מעשרות (פ"ה מ"ו) היתר מכדי מדתו מפריש עליו ממקום אחר ולא פליגי עליה רבנן היינו ברמא תלתא ואתא ארבעה מקשה ר"י היכי פטרי רבנן ברמא תלתא ואתא תלתא ופלגא כיון דאית ביה בנותן טעם וקיי"ל בפ' בתרא דמס' ע"ז (דף עג:) דמין בשאינו מינו בנותן טעם גבי טבל וי"ל דאינו אלא קיוהא בעלמא ואין כאן נותן טעם וכעפרא בעלמא דמי וכן נראה מתוך פירוש ר"ש: **מי** סברת חמרא הוא קיוהא בעלמא הוא. מכאן הורה ר"ת בדיעבד אם רחץ עכו"ם חבית של שמרי יין דשרי דלאו חמרא הוא אלא קיוהא בעלמא הוא: **שמרים** של מעשר כו'. תימה במאי מיירי הך ברייתא אי בכדי מדתו או אפי' רמא תלתא ואתא תלתא ופלגא לרבנן אפי' ראשון יהא מותר ואי ברמא תלתא ואתא ארבעה אפי' רביעי של מעשר יהא אסור וי"ל דמיירי שאין בהן טעם יין כלל אלא קיוהא בעלמא ומ"מ בהקדש החמירו לאסור עד שלישי ומיירי שלא הקדיש שמרים דאי הקדיש לעולם יהא אסור: **לא** צריכא כגון שתמדו במי גשמים. תימה דהכא משמע שיש חילוק בין גשמים לשאר משקין ואיזה חילוק יכול להיות ביניהן ומה שפירש רבינו שמואל דבמים בעינן דניחא ליה ולא בשאר משקין כגון יין אפי' לא ניחא ליה מכשר דבמים כתיב וכי יותן מים על זרע ואין נראה לרשב"א דלא אשכח בשום דוכתא שיהא חשיבות ביין מבמים לענין הכשר ומאשר יבא עליו מים מפקינן הכשר לכל משקין ובפ"ק דפסחים (דף יח. ושם) איכא דלא מוקי וכל משקה אשר ישתה בכל כלי לענין הכשר וא"כ מנא ליה דלא בעינן דניחא ליה ונראה לר"י דבגשמים בעינן תרתי שיחשיב אותו מתחלה שיהו משקין ואח"כ בעינן דניחא ליה אבל שאר משקין כגון (א) מים ויין ושמן כיון דניחא ממילא הן מכשירין אפי' לא יחשיב אותן להיות משקה אבל קשה מהא דתנן במסכת מכשירין (פ"ו מ"א) ומייתי לה בפ"ק דחולין (דף יג. ושם) המעלה פירותיו לגג מפני הכנימה וירד עליהם הטל אינן בכי יותן ואם לכך נתכוין הרי הן בכי יותן אע"פ שלא החשיב אותו מתחלה להיות משקה (ב) ושמא טל חשוב טפי להיות משקה ממי גשמים: **ונתמד** מאליו. נראה דהשתא איירי שפיר אפילו במים יפין שאינן מי גשמים דכיון שנתערבו בשמרים אין ראוים להכשיר והא דלא קאמר אלא לפי שלא נזכר אמורא למעלה: **אילימא** למעוטי יין מגתו כו'. אין להוכיח מכאן דיין מבושל כשר לקידוש ומברכין עליו בפה"ג מדלא קאמר למעוטי יין מבושל דלאו ראיה היא דאפילו אין מקדשין עליו לא מצי למימר למעוטי יין מבושל דאם כן הוה ליה למימר אין מברכין עליו בפה"ג אבל יש להביא ראיה מירושלמי דשקלים ודערבי פסחים דיין גמור הוא דאמר התם ארבע כוסות שאמרו יוצאים ביין מבושל אלמא מקדשין ביין מבושל ודלא כפרש"י והר"ש שכתבו דיין מבושל מברכין עליו שהכל דאישתני לגריעותא ואין להאריך כאן:

מודים

עין משפט נר מצוה

לח א ב מיי' פ"ג מהל' מעשר שני הל' ז:
לט ג מיי' פי"א הל' תרומות הל' יג ופי"ג מהל' טומאת אוכלין הלכה יז:
מ ד מיי' פ"ג מהל' מעשר שני הל' יג ופי"ג מהל' טומאת אוכלין שם:
מא ה ו ז מיי' פי"ג מהל' טומאת אוכלין שם:
מב ח מיי' שם ופ"ג מהל' מעשר שני הלכה יב:
מג ט י כ מיי' פי"ג מהל' טומאת אוכלין הלכה יז:
מד ל מיי' פכ"ט מהל' שבת הלכה יד סמג עשין כט טוש"ע א"ח סי' רעב סעי' א [וברב אלפס פרק ערבי פסחים ד' קטו:]:
מה מ מיי' פ"ו מהל' איסורי מזבח הלכה ט סמג לאוין שיט:
מו נ מיי' פכ"ט מהל' שבת הלכה יז סמג עשין כט טוש"ע א"ח סי' רעב סעיף ב:

רבינו גרשום

המתמד. ששופך מים בחרצנים: ומצא כדי מדתו פטור. ממעשר דמיא בעלמא נינהו: לא פליגי. דודאי חמרא היא: להודיעך כחו דר' יהודה. דאפי' בכדי מדתו מחייב משום דהיכא דרמא תלת כוזי ואפיק תלת כוזי תרי ופלגא נפיק ממיא ותו לא ואידך נבלע בחרצנים והאי דאפיק כמדתו חמרא איכא בהדייהו וחייב לעשר: מהו. מברכין עליהן בורא פרי הגפן או לא: ראשון ושני. שמוציאין מן החמד חשוב יין ואסור ליהנות מהן ושלישי מותר דאינו תרומה ומיא בעלמא נינהו: ושל הקדש חמור מכולם: בקדושת דמים. שהקדיש הדמים שיקחו מן אותו יין לא חמירי כולי האי ועד שלישי אסור ורביעי מותר. אבל אם הקדיש הגוף התמד לעולם אסור: כאן במעשר ודאי. ראשון אסור ושני מותר אבל מעשר דמאי לעולם מותר: לענין איסורן. דראשון ושני אסור ושלישי מותר: כך אמרו לענין הכשירן. דראשון ושני דבר חשוב הוא ומכשר טפי לא חשוב ולא מכשר זרעים: והשתא קשי' לן הכשירן דמאי אי דמיא אכשורי מכשר וחמרא נמי מכשר דחמרא מכשיר בין חשיב עליה לשתיה ובין לא חשיב עליה משום דחשיב הוי אבל מיא לא מכשרי בלא מחשבה וזהו חומר ביין מבמים: לא צריכא כגון שתמדן בימי גשמים. דלא חשיבי אפי' הכי ראשון ושני מכשירין: לא צריכא. דאיהו לא רמא להו אלא מאליו נתמד שנפלו לשם הגשמים דהשתא איהו לא חשבינהו למי גשמים ואפילו הכי אצטרכא למימר דמכשירין: והא כיון דנגיד. מן החמד מי הגשמים קמא קמא אחשביה והואיל דאחשבינהו ודאי מכשירין ואמאי איצטריך למימר: אמר רב פפא. הכא במאי עסקינן. דאיצטריך למימר דמכשירין כגון דפרה היתה שותה ראשון ראשון דהשתא לא חשבינהו ונתמד מאליו דפר"א הואיל דלא חשבינהו דפרה שותה להו אין מכשירין אפ"ה איצטריך למימר דמכשירין הואיל דחזו לשתיה: יין מגיתו. שעדיין תירוש הוא ואינו תוסס כשהוא מתוק לא יביא לנסכים: אפי' לכתחלה נמי. מקדשין ביה קידוש היום של שבתות וימים

מסורת הש"ס

א) פסחים מב: חולין כה: מעשרות פ"ה מ"ו. ב) [חולין פו:]. ג) (מנחות כט. ד) רש"ל. ה) [יבמות פב: פו.]. ו) רש"ל.

◆

גליון הש"ס

גמרא אי דמיא אכשורי מכשרי. עי' שער המלך הל' ברכות פ"ו הל"ד:

◆

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה לא צריכא וכו' שאר משקין כגון יין ושמן כיון דניחא ליה ממילא כצ"ל ותיבת מים נמחק: (ב) בא"ד ושמא טל חשוב טפי. נ"ב יהא דבפ' המוכר את הבית דף סו ע"ב מי גשמים שחישב עליהן להדיח את האיצטרובלין מהו להכשיר את הזרעים כו' קשה דלא מצי למימר דמיירי בחישב עליהן מתחלה להיות משקין:

◆

מוסף רש"י

ומצא כדי מדתו. ולא יותר, שאם מצא יותר הכל מודים שחייב לעשר שהרי כאן יין (חולין כה.). פטור. מלעשר, שהרי אין כאן אלא מים, שלא מצא אלא כדי מדתו, ואע"ג דאותיה וטעמא חמרא, קיוהא דפירא בעלמא הוא דע"ל ביה (פסחים מב.). הואיל ולא ניסף בו כלום אע"פ שיש בו טעם יין אינו כלום (חולין כה.). ור' יהודה מחייב. במעשר, דכוליה פירא הוא (שם). דאזיל בתר חומרא וטעמא (פסחים מב:).